

26.8.2019

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33,
00023 Valtioneuvosto

**Lausuntopyyntö, lastensuojelulain muuttaminen ja muuttamisesta
annetun lain voimaantulosäännöksen muuttaminen, Sosiaali- ja ter-
veysministeriö**

HEL 2019-007641 T 03 00 00

viite: STM/1770/2019

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialalta lausuntoa lastensuojelulain muuttamisesta ja muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta.

Itsenäistymisvarojen maksaminen

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan muutettaisiin lastensuojelulain 77 §:n 3 momenttia siten, että sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä olisi velvollisuus maksaa itsenäistymisvarat nuorelle viimeistään hänen täyttäessään 25 vuotta. Muutos on looginen huomioiden jälkihuollon ikärajan korottaminen 25 ikävuoteen. Jälkihuollon ikärajan muuttaminen 25 ikävuoteen hyödyttää nuoria, joilla on heikot edellytykset itsenäiseen selviytymiseen. Toisaalta itsenäistymisvarojen myöhäinen vastaanottaminen ja toimeentulotuen pitkäaikainen käyttäminen voi osaltaan hidastaa itsenäistymisprosessia ja passivoittaa niitä jälkihuollon nuoria, jotka ovat heikoimmassa asemassa.

Siirtyminen valituslupamenettelyyn

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään siirtymistä valituslupamenettelyn käyttöön haettaessa muutosta hallinto-oikeuden muun muassa tahdonvastaista huostaanottoa koskevaan päätökseen. Voimassa olevan lastensuojelulain 92 §:n 1 momentin mukaan hallinto-oikeuden lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevasta päätöksestä saa valittaa suoraan ilman valituslupaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Valituslupamenettelystä tulee pääsääntö uuden oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain tullessa voimaan 1.1.2020 ja kumotessa hal-

26.8.2019

lintolainkäyttölain. Korkein hallinto-oikeus voi myöntää valitusluvan, jos lainsäädännön tulkinta- ja soveltamiskäytännön yhdenmukaisuus edellyttävät sitä tai jos asian käsittelyssä on tapahtunut ilmeinen virhe taikka luvan myöntämiseen on muu painava syy. Valituslupamenettely kaventaa merkittävästi asianosaisten valitusoikeutta. Jotta huostaanottoa koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä voisi valittaa suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen, tulisi siitä olla nimenomainen säännös lastensuojelulaissa.

Esitysluonnoksessa valituslupajärjestelmää on perusteltu sillä, että se lyhentää huostaanottoa koskevien oikeudenkäyntien kestoa niiden asioiden osalta, joissa korkein hallinto-oikeus ei myöntäisi valituslupaa. Käsittelyn kohtuullinen kesto on yksi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin tae ja myös lapsen edun kannalta olisi myönteistä, että lainvoimainen ratkaisu saataisiin nykyistä nopeammin. Pitkä prosessi ja sen aiheuttama epätietoisuus lapsen tulevan huolenpidon järjestämisestä ahdistaa lasta ja myös muita asianosaisia. Nopeammin saatava ratkaisu helpottaisi asianosaisten tilannetta.

Asianosaisten mahdollisuuksia hakea huostassapidon lopettamista ei ole ajallisesti rajoitettu, eli asianosaisilla on yhä mahdollisuus hakea huostassapidon lopettamista ja saada näin asia uudelleen käsittelyyn. Nykyisellään asianosaiset saattavat samanaikaisesti valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä ja hakea huostassapidon lopettamista.

Toisaalta voidaan todeta, että lastensuojeluasioita koskevien oikeudenkäyntien nopeuttamiseen on olemassa muitakin tapoja kuin asianosaisten oikeusturvan kaventaminen. Hallituksen esitysluonnoksessa on ansiokkaasti arvioitu myös sitä vaihtoehtoa, että säilytettäisiin vapaa muutoksenhakuoikeus korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Arvioitaessa siirtymistä valituslupamenettelyyn lapsen huostaanottoa koskevassa muutoksenhaussa on otettava huomioon, että tahdonvastaista huostaanottoa koskevan päätöksen tekee ensiasteessa hallinto-oikeus lastensuojelun viranhaltijan hakemuksen perusteella. Tapauksissa, joissa valituslupaa ei myönnetä, hallinto-oikeus on tällöin ainoa asiaa käsittelevä tuomioistuin. Tätä ei voida pitää riittävänä asianosaisten oikeusturvan kannalta. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, että kyseessä on poikkeuksellinen muutoksenhakuoikeuden rajoitus, jolle tulee olla oikeusturvan ja muutoksenhaun kannalta painavat, yleisesti hyväksyttävät ja erityiset perusteet (PeVL 68/2014 s.3).

Huostaanotto on vakava viranomaisen interventio perustuslain 10 §:n 1 momentissa suojattuun perhe-elämän suojaan ja se tarkoittaa jo sijaishuoltoa koskevan määritelmän mukaan käytännössä aina lapsen erottamista perheestään. Lisäksi huostaanotolla kajotaan perustuslain 7

26.8.2019

§:n 1 momentin turvaamaan lapsen henkilökohtaiseen vapauteen, koska pääosa lapsen henkilöä koskevasta päätösvallasta siirtyy toimielimelle, jonka huostassa lapsi on.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskeva 6 artikla edellyttää, että tuomioistuimessa ratkaistun asian tullessa vireille muutoksenhakutuomioistuimessa, menettelyn on täytettävä myös jälkimmäisessä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset. Tämä on myös myönnetty esitysluonnoksessa, mutta sivuutettu toteamalla: "Esimerkiksi valituslupamenettely voi täyttää artiklan vaatimukset, vaikka valittajalle ei annettaisikaan mahdollisuutta tulla henkilökohtaisesti kuulluksi muutoksenhakutuomioistuimessa." (s.10) Kun valituslupa hylätään, asianosaista ei kuulla korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Sosiaali- ja terveystoimiala katsoo edellä sanottuun viitaten, että mahdollisuutta hakea muutosta valittamalla suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä myös 1.1.2020 jälkeen tulisi vielä harkita. Toimiala katsoo lisäksi esitysluonnoksessa lausutusta poiketen, että esitys tulee joka tapauksessa saattaa perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

Lisätiedot

Jonna Lindqvist, lakimies, puhelin: 310 46302
jonna.lindqvist(a)hel.fi

Juhana Jolkkonen
sosiaali- ja terveystoimialan
toimialajohtaja